

Internasjonal medisinhistorie- konferanse i Oslo – største i Norge noen gang

Michael 2023; 20: 557–563

Aldri har det vært en så stor internasjonal konferanse i Norge om medisinsk historie og helsehistorie som på Blindern i Oslo 30. august til 2. september 2023. Arrangør var European Association for the History of Medicine and Health (EAHMH), ledet av sin president, professor Anne Kveim Lie. Konferansen var meget vellykket. Det var presentasjoner fra de fleste felt innenfor medisinsk historie og helsehistorie, foruten plenumsforelesninger og paneldebatter.

Konferansen hadde som sin flertydige tittel *Crisis in Health and Medicine*. Denne kunne vise til kriser i sin alminnelighet – klimakrise, krig, humanitære kriser og forholdet til folkehelse og medisin. Men tittelen kunne også peke på kriser innenfor helseområdet, medisin og helsevesen. Programmet omfattet begge deler og mer til.

Temaet hadde vakt stor interesse. Det var påmeldt 287 deltakere. 275 innlegg var antatt og registrert, hvorav ca. 30 digitalt. Sammendragene var publisert i en 197 siders bok som dessverre bare forelå på papir for det meget lille antall som hadde fått med seg at den måtte forhåndsbestilles. Alle andre måtte nøye seg med den digitale utgaven (1). Den anbefales til gjengjeld varmt. Her ser man både bredden og kvaliteten på det som for tiden foregår på fagområdet. Europa-perspektivet var betydelig utvidet, for det var deltakere også fra andre verdensdeler.

Det ble mange presentasjoner som skulle presses inn på få dager. Derfor var det hele ti parallelle sesjoner med 3-4 innlegg i hver hele tiden. Det gjorde nødvendigvis at den enkelte deltaker bare kunne rekke å høre på maksimum 10%. Desto viktigere ble det å ha abstraktboken for hånden.

Krise og kontekst

Det var en faglig innramming ved hjelp av plenumsforedrag og paneldebat-ter. Helge Jordheim (Oslo) slo an tonen for hovedtemaet med forelesningen *Crisis and temporality: Theoretical concepts*. Blant øvrige foredrag kan spesielt nevnes Jeremy Greens Rudolf Virchow-forelesning *How medicine becomes trash: Healthcare waste as environmental crisis*. At avfall fra sykehus og annen medisinsk aktivitet i USA har vært så ille at badestrender måtte stenges på grunn av sprøyter, ampuller og munnbind som sjøen skylte i land, var kanskje overraskende for mange (figur 1).

Forelesningen hadde imidlertid et overordnet budskap som gikk langt ut over å formidle dette – nemlig kontekststøttheten i samfunnet og skadevirkningene ved snever sektortenkning, her når det gjaldt avfallshåndtering. Forelesningen var et memento til undervisere i samfunnsmedisin: I eldre tid var offentlige hygienetiltak, drikkevann, søppel osv. et fast tema som etter hvert har glidd ut av legestudentenes forståelse av hva de bør vite noe om for å kunne ta ansvar for helse i kontekst.

Andre forelesere tok opp mer spesifikke emner, f.eks. Britt Kramvig (Tromsø) om *Sámi trails in the archive*, der betydningen av alternative tenkemåter om helse og medisin ble trukket fram. Hun fortalte blant annet om

Figur 1. Helsesøppel på amerikansk strand. Jeremy Greene (Harvard) holder forelesning i Georg Sverdrups Hus på Blindern. (Foto: Øivind Larsen)

Figur 2. Den nordnorske helbrederen Knut Lunde (1867–1937) hadde yrkestittelen «Kvaksalver» i folketellingen. Han holdt imidlertid profesjonell orden på sin korrespondanse og han førte sykejournaler, et materiale som nå forefinnes digitalisert ved Universitetet i Tromsø. Her blir det presentert ved konferansen av Britt Kramvig. (Foto: Øivind Larsen)

arkivmateriale som lekmanns-behandleren Knut Lunde (1867–1937) fra Dyrøy i Troms etterlot seg fra perioden 1902–1937 (figur 2).

Møteplass eller publikasjonsarena?

Med et så stort antall presentasjoner, der folk hele tiden forsvant inn i grupperom, oppsto spørsmål om balansen mellom konferansens funksjoner som møteplass for likesinnede, som presentasjon av ny kunnskap for et større publikum, og som diskusjonsforum for et fåtall spesielt interesserte. Men så vidt stemningen kunne loddes, ble det likevel vellykket.

Dette stilte imidlertid krav til den ytre, sosiale innrammingen, til å få ristet folk sammen. Det var utfordrende. Det begynte f.eks. med invitasjon til sauna og hopp i havet kl. 7 hver morgen, før forelesninger og sesjoner. Universitetet i Oslo inviterte en kveld til Munch i aulaen, bobler og kana-

*Figur 3. EAHMH-deltakere hører foredrag om Munchs aulamalerier før de går over plassen til Universitetets mottakelse i Domus Bibliotheca.
(Foto: Øivind Larsen)*

peer (figur 3). Det var også utflukt til Nasjonalt medisinsk museum ved Norsk Teknisk Museum med påfølgende festmiddag der.

Til en sensommerdag i Oslo hører det ta gjester med på fjordcruise. Det var bestilt. Men akk: Stakkars arrangører som stilte på kaia med et tresifret antall deltakere og ble møtt med at båten var dobbeltbooket og stakk til sjøs med en annen gruppe. Fortvilelsen var stor noen minutter. Da var det at en av studentene fikk en god idé: De fleste hadde Ruter-kort som også gjaldt på Oslo-fergene! Da bar det isteden av gårde med første rutebåt til Gressholmen. Der var det både plass nok og øl nok på stedets kro. En lokal krise ble vendt til lokal tilfredshet.

EAHMH og medisinhistorien

European Association for the History of Medicine and Health (EAHMH) har utviklet seg til å bli et av de mest sentrale fora for et stort fagområde. I løpet av sine 34 år har organisasjonen skapt form, profil og standard innenfor et felt som i sin natur er svært tverrfaglig.

I 2023 er det Anne Kveim Lie fra Oslo som er organisasjonens president. Hun hadde også ansvaret for årets konferanse. Det er ingen tvil om at hun

Figur 4. Professor i medisinsk historie ved Universitetet i Oslo, Anne Kveim Lie, her i forgrunnen i et godt fylt auditorium ved en plenumsforelesning, var hovedansvarlig for konferansen. (Foto: Øivind Larsen)

og hennes medarbeidere kunne kassere inn en betydelig suksess da konferansedagene var over (figur 4). Ikke minst det store frammøtet og det betydelige innslaget av unge deltakere med nye og varierte prosjekter var et bevis på dette.

I 1960-, 1970- og 1980-årene lar det seg ikke nekte at faget medisinsk historie hadde en vanskelig tid, også internasjonalt sett. Det hadde på en merkelig måte styrket i gamle former. Det hadde ikke tilpasset seg etterkrigstidens mer dynamiske holdninger til hva som var viktig innen medisin, helsetjeneste og historiefag.

EAHMH ble opprettet ved et møte på Wellcome Institute i London 14. juli 1989 på restene av et hendøende såkalt akademi for medisinsk historie. Da ble man blant annet enige om å holde regelmessige internasjonale konferanser. Siden har det vært slike konferanser hvert annet år. Det klare mål har vært å bygge opp fagområdet medisinsk historie og helsehistorie. EAHMHS tidligste historie er riktignok noe kinkig å rekonstruere, ettersom arkivet fra den gang, oppbevart i Strasbourg, ble makulert av en overvrig kontormedarbeider.

Ved mange universiteter var medisinsk historie blitt slått sammen med faget medisinsk etikk. I tilbakeblikk var dette neppe noen fordel, verken for medisinsk historie eller for medisinsk etikk. Andre steder ble medisinsk

historie som universitetsfag knyttet til stedets medisinske museum. Det er heller ikke alltid noen ideell løsning. Museologi er et eget fag som ikke nødvendigvis tiltrekker seg dem som primært er interessert i medisinhistorisk forskning og fagutvikling.

Medisinhistorie og helsehistorie har vært, og er, viktig som kunnskapskilde og premissgrunnlag innen samfunnsmedisinen. London School of Hygiene and Tropical Medicine har således en avdeling for historie. Norge har også hatt tradisjoner for å knytte medisinsk historie til samfunnsmedisinske fag som epidemiologi, sosialmedisin, forebyggende medisin, medisinsk antropologi og global helse.

Miljøet i Oslo presenterte sin profil på forskjellige måter ved konferansen. Blant annet var det to sesjoner om antibiotikahistorie, et av satsningsområdene. Forskningsrådet hadde dessuten sponset konferansen gjennom prosjektet *Biomedicalization from the inside out (BIO)* ved seksjon for medisinsk humaniora, antropologi og historie ved Universitetet i Oslo. Den store interessen utenfra tyder på at denne profileringen er vellykket.

I tillegg til konferansene er det med EAHMHs medvirkning opprettet publikasjonskanaler. Først var det en beskjeden serie bokutgivelser, men så kom *Clio Medica*. Det er en bokserie som er en gjenopplivning av et tidligere tidsskrift med samme navn (figur 5). Et annet internasjonalt, fagfelle-vurdert vitenskapelig tidsskrift, *European Journal for the History of Medicine and Health*, ble opprettet i 2021 i samarbeid med EAHMH. Det er en

Figur 5. EAHMHs prestisjetunge publikasjonsserie *Clio Medica*, her noen eksempler. (Foto: Øivind Larsen)

fortsettelse av det avdøde, sveitsiske tidsskriftet *Gesnerus*. Dermed har EAHMH markert seg som standardsetter for faglige arbeider på sitt felt.

Sist EAHMH-konferansen ble avholdt i Oslo, var i 2003 (2). Profilen var tilsvarende den gang. Deltakerantallet var imidlertid større nå. Bredden og spensten i det faglige innholdet føltes også større i 2023.

Man kan imidlertid undres om ikke spredningen i 2023 var i største laget. Det ble f. eks. presentert kunst som nok kunne være befriende, men også betenkelig i sin respektløshet. Hva om spredningen i konferanseinnhold blir enda større neste gang?

Qui vivra, verra.

Litteratur

1. *Book of abstracts. Crisis in Health and Medicine*. Oslo: EAHMH 2023. https://static1.squarespace.com/static/6376be75991da53b58af9ec8/t/64e762bf3d403b51e9ada623/1692885696328/EAHMH_Book+of+Abstracts_digital.pdf
2. Kvisvik M, Larsen Ø, red. *Health between the private and the public – shifting approaches. Programme and Book of abstracts*. Oslo: Det norske medisinske Selskab, 2003.

Øivind Larsen

oivind.larsen@medisin.uio.no

Øivind Larsen er professor emeritus i medisinsk historie ved Universitetet i Oslo og redaktør i Michael.